

Mit és hogyan lehet(ne) rendbe hozni?

Intézményvezetők és szakszervezeti tisztségviselők tanácskozása Zamárdiban

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete – együttműködve a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségével – kétnapos tanácskozásra, szakmai konzultációra és továbbképzésre hívta össze november végén az intézményvezetőket, valamint a szakszervezeti tisztségviselőket a zamárdi Művész-üdülőbe. Az első, nov. 22-i nap programjában Popa Péter a zenekari konszolidáció jelenlegi állapotát ismertette, majd a zenekarok, intézmények életében előforduló munkajogi kérdésekről tartott előadást és konzultációt dr. Gál Andrea. A második napon a 2005-ös költségvetés várható számadatairól beszélt dr. Gyimesi László, Kovács Géza pedig a munkahelyi érdekegyeztetés európai szintű kérdéskörét ismertette.

A zenekari konszolidáció kapcsán először Popa Péter, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnöke foglalta össze az elmúlt, több mint egy évtized eseményeit. Kiindulópontnak a *konszolidáció* szó szerinti magyar jelentését: a „megszilárdítás”-t, „rendbe hozás”-t tekintette, s előadásában éppen azt fejtegette, hogy a zenekari konszolidáció mennyiben nem teljesítette a nevében rejlő ígéretet, és ugyanakkor mennyire kavarta fel a zenekari társadalmon belüli érzelmeket. Történeti felsorolásban kitért az MSzZSz szerepére is, hiszen a szervezet már több mint egy évtizedes múltra tekinthet vissza, és megszületését követően azonnal megtett mindent azért, hogy a tárca és a szakma között létrejöjjön a párbeszéd. Mint mondta, ennek ellenére éveken keresztül hiába harcoltak azért, hogy a minisztérium egységes szempontrendszer alapján alakítsa ki támogatási rendszerét.

Popa Péter beszélt a 90-es évek előtti helyzetről, amikor még nem volt szükség olyan mértékű érdekérvényesítési harcra, amely elvonta a zenekarok figyelmét a művészi munkáról, s arról is, hogy ennek a viszonylagos nyugalomnak a Budapesti Fesztiválzenekar létrejötte vetett véget. Az így kialakult helyzet eredményezte azt, hogy azóta folyamatosan konszolidálni kell („rendbe kell hozni”) a magyar zenekarok helyzetét, amelynek már első állomása, az Állami Hangversenyzenekarnál végrehajtott, 100%-os béremelés is félresikerült volt, hiszen egy államilag létrehozott hendikepet eredményezett.

Megemlítette azt is, hogy a BM-keret megszületése is két táborra különítette el a zenekarokat, az önkormányzati és a nem önkormányzati együttesekre, de az együttesek közötti igazán óriási szakadást 2000-re, a Nemzeti Filharmonikusok 300 %-os fizetésemelése utánra datálta. Popa szerint az NFZ-nél történt fejlesztés azonban olyan helyzetet

Hallgatóság

teremtett, amely ma már nem tűnik orvosolhatóknak. „Bár mindenki számára jó, ha vannak élenjárók, akik húzóerővel hatnak a többi együttesre is, ha azonban csupán kultúrpolitikusok erősen megkérdőjelezhető intézkedései nyomán tesznek szert behozhatatlannak tűnő előnyre, akkor az már rombolólag hathat a zenekari társadalomra mind szakmailag, mind pedig morálisan.”

Összefoglalójában említette a Görgey-féle „konszolidációt” is, amelynek keretében a NKÖM három éves szerződést kötött a Fesztiválzenekarral, s az együttes az első esztendőben 300 millió forintos támogatást kapott, miközben a többiek – a MÁV, a Filharmóniai Társaság Zenekara, a Liszt Ferenc kamarazenekar és a Rádiózenekar –, ennek az összegnek alig több, mint a felén, 174 millió Ft-on osztozhatott a zenekari konszolidációs keretből. Elmondta azt is, hogy a nem kellően átgondolt és aránytalan – zenekari szakmai szervezettel nem egyeztetett – miniszteri konszolidációs törekvések is hozzájárultak ahhoz, hogy a BFZ-nél a muzsikusok lényegesen magasabb órabérért játszhatnak, mint akár a Nemzeti Filharmonikusok tagjai, nem beszélve a többi végzetesen, ugyanakkor indokolatlanul lemaradó zenekarról.

Popa Péter összegzéséből kiderült, hogy az évek során zajló „rendbehozatali folyamat” nem járt nagy sikerrel. Véleménye szerint 2004 januárjában a tárca azért is kereste meg a Szövetséget, hogy végre megszabadulhassanak attól a tehertől, amit a nem szakmai alapon és egyéb, nem elfogadható szempontrendszer szerint történő, indokolatlan arányú és több oldalról erősen támadható felosztási gyakorlat jelent.

Meglátása szerint a minisztérium illetékei is úgy gondolják, ideje áttekinthető, világos helyzetet teremteni a támogatási rendszerben amire azért is nagy szükség lenne, mert ugyan a BM-keret évről évre nő, de a támogatandók (az ilyen-olyan címszó alatt önkormányzati együttesekké vedlettek köre is egyre bővül: mára hangszeres és vokális, szimfonikus és kamara, profi és félprofi együttesek között kellene egyszerre igazságot tenni. Ideje hát, hogy létrehozzanak egy teljesítmény alapú rendszert, amely tisztán elkülöníti a különböző csoportokat. Az elnök elmondta azt is, hogy amikor a MSzZSz-nek valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének vezetősége az év elején elkezdett arról a kritérium-rendszerről tárgyalni, amely megoldhatná a mára felhalmozódott problémák körét, a téma ren-

geteg vitát generált. Hónapokig egyeztettek, de így sem sikerült olyan gyorsan eredményre jutni, hogy az érdemben befolyásolja a jövő évi elosztást. A hosszas egyeztetéseket követően azonban végül megszületett egy kritérium-rendszer alapja, amelyet azért is lenne célszerű minél előbb felhasználni, mert, ha az együttesek közötti szakadék tovább nő, akkor az katasztrofális helyzetet eredményezhet a magyar szimfonikus zenekarok sorsának alakulásában, és egyben elkeserítő jövőképet fest a Szövetség elé is, amely végső soron az egész magyar szimfonikus zenekari kultúráért érez felelősséget.

Az elnök azt azonban pozitív eredménynek minősítette, hogy az évtizedes készülő-

Tetlegességig azért nem fajult

dést követően végre sor került a tárcával való egyeztetésre, s megszületett egy használható kritérium-rendszer alapja. Nagy kérdés persze, hogy megfelelően alkalmazák-e majd, betöltheti-e funkcióját, de az biztos, hogy kimotozhatja a magyar zenekari támogatási rendszert a holtpontról.

„A DRASKOVICS-CSOMAG MÉG A BM-KERETET IS FENYEGETTE”

Dr. Gyimesi László, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtitkára is kiemelte a BM-keret megszületésének fontosságát, hiszen a rendszerváltást megelőzően az együttesek teljesen központi finanszírozásúak voltak, s 1990 után pedig a zenekarok fenntartása önként vállalt, jellemzően önkormányzati feladattá vált. Az önkormányzatok esetében a feladatvállalás egyben a fenntartás kötelezettségével együtt jár, így nagyon lényeges, hogy legyenek más források is, amelyek a zenekarok működését segítik. A főtitkár elmondása szerint igen nagy eredménynek tartják azt is, hogy egyáltalán sikerült felhívni a figyelmet ennek a területnek a fontosságára. Így sikerült is elérniük, hogy létrejött egy – az első esztendőben, 1992-ben 80 millió forinttal – olyan keret, amely magába rejti a növekedés lehetőségét, és így évről évre egyre nagyobb is

lett. 2003-ben már 990 millió forintot oszthattak szét az önkormányzati együttesek között, s ehhez jött még hozzá – ráadásul – a minisztériumi keret több száz milliója.

Gyimesi kifejtette, mennyire fontos, hogy egy ekkora összeget átlátható rendszer alapján osszának szét, hiszen a „kijáráson alapon” működő támogatást senki sem szereti. Ráadásul a kulturális területen idén egyre csökkentek a források, a Draskovics-csomag még a BM-keretet is fenyegette, de végül sikerült elérni azt, hogy csak néhány tízmillió forint legyen a csökkenés mértéke. Így a jövő esztendőben az előzőhöz képest számottevő növekedéssel senki sem számolhat. Gyimesi elmondta, hogy a NKÖM illetékesei ezért is vallották azt, hogy jelen gazdasági helyzetben kockázatos elkezdni a nagyívű átalakításokat, ezért lépésről lépésre kell megváltoztatni a jelenlegi rendszert. A főtitkár azt is említette, hogy a következő évben már nem tájékoztató, hanem rendelet szabályozza a BM-keret elosztását, s ebben – reményei szerint – már ismét egy kuratórium véleményezhet, miközben a most kialakított kritérium-rendszer is komoly szerephez juthat.

VITA A KRITÉRIUM-RENDSZERRŐL

A zamárdi konferencián szó esett a kritérium-rendszer kialakításához szükséges adatlapról is. Ezt minden együttes megkapta már, hiszen a kitöltött adatlapok válaszaiból kívánja létrehozni a szövetség a saját adatbázisát is. A tanácskozáson kiderült, még sok a félreérthető kérdés. Némi vitát követően azonban mindenkinek el kellett fogadnia, hogy ha a szövetség nem alakítja ki szigorú szakmai szempontjai alapján saját kritérium-rendszerét, akkor lehet, hogy mások kevésbé körültekintően olyan támogatási rendszert hoznak létre, amely szakmai megalapozatlanság miatt hátrányosan érintheti az együtteseket. Volt néhány pont, amely az összes jelenlévő számára teljesen egyértelmű volt, de több pont csak hosszadalmas tárgyalást követően nyerte el végső formáját. Kérdéses volt, hogy évadban vagy az adott esztendőben teljesített szolgáltatásot használják, és hosszasan tárgyaltak arról is, mi legyen a munkamennyiségi mutató.

JOGI TANÁCSADÁS, AKTUÁLIS

PEREK

Dr. Gál Andrea először is ismertette, hogy milyen kedvezmények illetik meg a szakszervezeti tisztségviselőket, s részletesen beszélt védelmükről is (fegyelmi előtt értesíteni kell, felmondás esetén pedig a felettes szakszervezeti szerv egyetértésére is szükség van.).

Az ügyvédnő elmondta, a közalkalmazotknál a fő kinevezési forma a határozatlan

időre szóló kinevezés, de akár öt éven túl is lehet a kinevezés határozott időre szóló, akkor, ha helyettesítésről vagy meghatározott feladatról van szó. Komoly problémaként említette, hogy sok szakszervezeti tag csak akkor jelentkezik jogsegélyért, amikor már késő, amikor már aláírta a közös megegyezésről szóló papírt. Ezért azt tanácsolta mindenkinek, hogy jogviszony megszűnése, megszüntetésekor mindig csak akkor szignálják a papírt, ha szerepel benne a „jogfenn tartással” megjegyzés is. Felmentés, jogviszony megszüntetése esetén az ügyvéd először is formai vizsgálatot végez, majd annak is utánanéző, hogy okszerű-e az indoklás.

Dr. Gál Andrea beszélt a munkaidő keretről, szolgáltatásról is. Ha ez nincs a kollektív szerződésben meghatározva, akkor a munkáltató 2 havi munkaidő keretben foglalkoztathatja dolgozóit. Ha ezt a keretet nem lépi át, akkor nincs túlmunka. Természetes, hogy minél hosszabb munkaidőkeretre törekszenek, s ha van kollektív szerződés, ez akár négy hónapra is kiterjedhet, több munkáltató esetén pedig akár fél évre, de még éves keret is létezik.

A közalkalmazottak 25, 30 40 év szolgálati idő után vehetik fel jubileumi jutalmukat. A négy évtizedes díjazást az is megkapja, akit a 35 esztendő betöltése után nyugdíjaztak.

Ha pedig bárkit a munkahelyén jogsérelem ér (fegyelmi, felmentés, egyoldalú munkáltatói döntés) akkor azonnal a szakszervezethez kell fordulnia, mert a jogszabályi határidők általában rövidek, és elmulasztásuk jogvesztő hatállyal, azaz a kifogás fellebbezés, vagy más jogi lehetőségek elvesztésével járhat.

Dr. Gál Andrea a Munka Törvénykönyvének utóbbi években bekövetkezett változásait is ismertette. 2002-ben a szakszervezeti véleménynyilvánítás és munkaidő kedvezmény került be, 2003-ban pedig a fő módosítást azt jelentette, hogy a szerződés típusa nem függ az elnevezéstől (megbízási szerződés is lehet munkaviszony). Idén, 2004-ben nincs nagy változás csupán annyi, hogy a kollektív szerződés megkötését, módosítását 30 napon belül a be kell jelenteni a Munkaügyi Minisztériumban. Az már kellemetlenebb változtatás, hogy a 13. havi illetményben csak az részesül, aki a következő év jan. 1-jén is közalkalmazotti jogviszonyban áll.

Az ügyvédnő néhány perről is beszámolt. A fegyelmi, felmentések mellett a társadalombiztosítási szervekkel folytat csatározást a szakszervezet a művésznyugdíjak miatt, de van rendeltetés elleni joggyakorlás, garantált illetményért folyó per, sőt olyan ügy is, amelyben a munkáltató a művészeti terü-

leten dolgozókat idényjellegű munkásoknak minősítette. Dr. Gál Andrea azt is örömmel mondta el, hogy szinte minden ügy jól áll, s az utóbbi időben lezajlott perekben kivétel nélkül győzelmet arattak.

A MUNKAHELYI ÉRDEK- EGYEZTETÉS EURÓPAI SZINTŰ KÉRDÉSKÖRE

Kovács Géza, a Szövetség társelnöke beszámolt a közelmúltban lezajlott, a magyar zenekarokat, előadóművészeket is érintő számos nemzetközi eseményről. A nagysikerű budapesti PEARLE* konferencia folytatásaként legutóbb Marseille-ben gyűltek össze e nagytekintélyű szervezet küldöttei, hogy áttekinthessék az európai előadóművészettel kapcsolatos szervezeti, jogi kérdéseket. Megállapodtak többek között egy EU-szintű előadóművészeti adatbázis létrehozásában – melyhez nekünk jó alapot szolgáltat a Zene-kari Szövetség fentiekben ismertetett Adatlapja –, szó volt a munkahelyi zajártalommal kapcsolatos EU-direktíváról. Ez utóbbi akár időzített bomba is lehet, hiszen köztudomású, hogy a szimfonikus zenekari muzsikusok között magas a halláskárosodottak száma és ez időig sehol sem sikerült mindenki által elfo-

gadható védelmi rendszert kidolgozni. Ha viszont jogi útra terelődik a halláscsökkenés miatt a munkavállalói panasz az dominóelv alapján döntheti össze akár az összes európai zenekar költségvetését. Miután ez senkinek nem érdeke ez ügyben intenzív szakértői tárgyalások folynak Brüsszelben és jó néhány tagországban. Mindez része annak az EU-csatlakozás előtt kezdődött folyamatnak, melynek célja a társadalmi párbeszéd továbbfejlesztése, illetve kialakítása a régi és új EU-tagországokban. Az Európai Unió külön bizottságot hozott létre az érdekelt szakszervezeti, munkavállalói szövetségek, és a PEARLE* mint munkáltatói oldal bevonásával. Figyelembe véve az előadóművészeti szektor létszámát – mondjuk a szállítási, vagy halászati szektoréval – szakágunk jelentőségének elismerését mutatja e külön bizottság pusztán léte is. (E bizottságnak a kezdetektől tagja dr. Gyimesi László és Kovács Géza, ami viszont az érintett magyar szervezetek munkájának elismerése.) Ez a bizottság egyebek mellett kezdeményezte olyan tapasztalatcserék megszervezését, melyben régi és új tagországok munkavállalói és munkáltatói oldalainak képviselői vennének

részt egy-egy hetes időtartamban, ellesve a brit, a francia, a német gyakorlatot, illetve megismerve a Közép-Kelet-európai országokban kialakult képet. Ennek nyilvánvalóan elsődleges célja, hogy a munkabéke megőrzésének hagyományai és eszközei, az Európa nyugati felében meghonosodott „társadalmi párbeszéd” alaposabb megismerése az új tagországok „frontvonalon” működő szereplőit arra bátorítsa, hogy hazájukban legyenek motorjai e párbeszéd szervezeti kereteinek kialakításának, vagy tökéletesítésének.

Kovács Géza beszámolt arról is, hogy a zenei előadóművészeti szakma legnagyobb nemzetközi szervezete, az IAMA április 19–22 között Prágában tartja következő konferenciáját. Egy-egy ilyen összejövetel kiváló alkalmat nyújt új szakmai kapcsolatok kialakításának, ügynökségek és zenekarok közötti üzletek kötésének, emellett a szakmát leginkább érintő jogi, politikai, gazdasági kérdésekről hangzanak el előadások nemzetközi rangú szakemberektől, illetve folynak nyilvános viták a delegátusok részvételével. (A konferencia elnöke a vendéglátó Prágai Tavasz igazgatója, Román Belor, alelnöke Kovács Géza. A szerk.) R. Zs.

Milánói és bécsi sikerekkel ünneplik évfordulójukat a Szombathelyi Szimfonikusok

Pál Tamás jubileumról, újításokról, kívánságokról és a zenekarok lélektanáról

Bár már több mint egy évszázada létrejött Szombathelyen a Zenekedvelők Egyesülete, sok évnek kellett eltelnie, mire a szimfonikus zenekar függetlenített intézménnyé, hivatásos zenekarrá válhatott. Ezt hosszas művészi és szervezői munkával 1974-ben sikerült elérnie Petró János főzeneigazgatónak, így ebben az esztendőben harminc éves évfordulóját ünnepelheti a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar. Az együttes az eltelt esztendők során megkapta a Bartók-Pásztory díjat, a Pro Arte Hungarica-kitüntetést valamint az Artisjus-díjat is. Az utóbbi időszakban a zenekar egyre nagyobb nemzetközi hírnévre is szert tett, rendszeresen koncertezik a milánói Verdi-teremben és a bécsi Musikvereinsaalban, ráadásul a napokban, világpremierként jelenik meg az a Michael Haydn-operalemez, amelynek ők a közreműködői. Az együttes jubileumi szezonjáról, tervekről, tennivalókról a zeneigazgató, Pál Tamás mesélt, aki 2001 óta irányítja a zenekart, s ebben az évben még három esztendőre szóló vezetői megbízatást kapott.

– Hogyan ünnepelték, ünneplik ezt a három évtizedes jubileumot?

– Az egész szezonunk az évforduló jegyében telik. Október 1-jén, a Zene világnapján adtunk egy ünnepi koncertet, amelyen kitüntették a zenekart, s mi is kiosztottunk néhány elismerést. A zenekari igazgatóval, Horváth Lászlóval együtt úgy gondoltuk, az volna a legmél-

több ünneplés, ha a korábbi zeneigazgatóinkat felkérnénk egy-egy hangversenyre, s ők dirigálnák a saját bérletsorozatunk előadásait. Minden meghívott örömmel mondott erre igent, s a zenekar és a közönség is örült, hogy ismét találkozhat ezekkel a művészekkel. Így muzsikálással ünnepelünk, s ettől a különleges karmester-sorozattól – hiszen például az alapító

karnagyunk is pódiumra lép – még emelkedettebb hangulatban zajlanak hangversenyeink. Úgy vélem, ez igazi tisztelgés az együttes három évtizedes történelme előtt.

– Három esztendővel ezelőtt került a Szombathelyi Szimfonikusok élére. Meny nyiben, miben változott meg ezalatt az idő alatt az együttes?